

چند نکته درباره شیوه ارزیابی انجمن‌های علمی

جلال‌الدین رفیع‌فر^۱

۱- انجمن‌های علمی قبل از هرچیز یک ارگان مستقل (N.G.O) هستند و نیازی به دخالت دیگران در امور داخلی شان نمی‌بینند! دلیل‌اش هم روشن است، چون با رای کتبی و توسط خیره‌ترین افراد در آن حوزه علمی انتخاب می‌شوند و عملکرد هیات رئیسه‌شان هم توسط همان رای‌دهندگان در روز انتخابات هیات رئیسه جدید تعیین تکلیف خواهد شد.

۲- بارها گفته شده که ارزشیابی فعالیت انجمن‌های علمی صرفاً بر مبنای تعداد فعالیت‌هایشان کار درستی نیست. یک موسسه علمی را در هیچ جای دنیا بر مبنای تعداد تولیدات‌اش ارزشیابی نمی‌کنند! در تنها جایی که فقط کیفیت است که حرف آخر را می‌زند و نه کمیت همین نوع موسسات است و بس! این روش که قطعاً با هدف بالا بردن کیفیت فعالیت‌های علمی انجمن‌ها مرسوم شده، در مواردی باعث پائین آمدن کیفیت هم شده است! به راستی مگر تدوین صورت جلسه‌های ساختگی کار سختی است؟ و یا سخنرانی‌های بی کیفیت و تکراری که در بعضی از آنها تعداد حاضرین آن به زحمت به تعداد انگشتان دست می‌رسند کار شاقی است؟ و یا برگزاری سمینارهای یک روزه و یا حتی نصفه روزه با سه تا چهار سخنران ترتیب دادن و امتیاز گرفتن کار دشواری است که خیلی‌ها نمی‌کنند؟ و یا شاید تاب تحمل انجام چنین کار سخیفی را ندارند. یا چاپ مجلات به اصطلاح «علمی - پژوهشی چند قلو»! که متأسفانه بشدت باب شده و بعضی از انجمن‌ها با ارگان‌های مختلف تنها با هدف امتیاز «علمی - پژوهشی» گرفتن، هم برای انجمن‌شان و هم برای نویسندگان مقالات شان تاسیس می‌کنند کار مشکلی است؟ که اینقدر به آنها بهاء داده می‌شود؟

۳- اینکه منتظر باشیم تا ببینیم کدام مجله در چاپ‌اش تاخیر افتاده تا پشت سر هم نامه وخطاریه و... برای مسئول آن ارسال کنیم بدون اینکه دلیل‌اش را سؤال کرده باشیم کار پسندیده ایست؟ آیا اگر مقاله «علمی - پژوهشی» به اندازه کافی نبود بایستی برای اخطار نگرفتن، مجله را با مقاله‌های بی کیفیت هم که شده سرموعد چاپ کرد؟! در این صورت پس چه فرقی بین یک مجله «علمی - پژوهشی» و روزنامه‌های یومیه که برای پر کردن صفحات خود هر چیزی را

---

^۱ رئیس انجمن انسان‌شناسی ایران

چاپ می‌کنند و... می‌توان متصور بود؟! با عرض معذرت باید بپذیریم که با این روش که در این خصوص پیش گرفته شده، چیزی نخواهد گذشت که کیفیت مجله‌های «علمی - پژوهشی» و روزنامه‌های یومیه برابر خواهند شد!

۴- بدیهی است که هر انجمنی موضوع کار خاص خودش را دارد و نمی‌شود همه‌ی انجمن‌ها را به یک شکل مورد ارزیابی قرار داد. مثلاً انجمن انسان‌شناسی سر و کارش با مسائل مربوط به انسان است (از جنبه‌های مختلف) و با انجمن مثلاً آبیان یا حشره‌شناسی یا... که سروکارشان با هزاران موجود است و می‌شود به راحتی درباره هر کدامشان کار کرد و مطلب نوشت و سخنرانی کرد و سمینار گذاشت و... فرق دارد.

از طرف دیگر اگر انجمنی بخواهد کارهای نمایشی و «شلوغ‌کاری‌های معمول» که می‌تواند باعث بالا بردن امتیازها شود و بنیان‌گذارش هم، همین روش غلط مرسوم است را از دستور کار خود خارج کند بایستی با برچسب کم کاری روبرو شود و مورد مؤاخذه قرار گیرد؟

۵- نمی‌شود باور کرد که مسئولین ذی ربط از یک سلسله کارهای غالباً نمایشی که فقط و فقط با هدف امتیاز گرفتن تولید می‌شوند بی‌خبرند؟ از سوی دیگر نمی‌شود پذیرفت که کمیسیون انجمن‌های علمی از جمله ارگان‌هائیکه کار بی‌کیفیت را از کار با کیفیت تشخیص نمی‌دهد! به همین دلیل جای تعجب است که چرا پس از این همه سال تجربه اندوزی همچنان با همین روش کارها دنبال می‌شوند؟

۶- برگزاری یک سمینار (از نوع واقعی اش و نه نمایشی آن) دست کم به دو سال وقت نیاز دارد! غیر از مخارج بسیار سنگین آن که در حال حاضر خیلی از انجمن‌ها به هیچ وجه توان مالی لازم برای برگزاری آن را ندارند و به همین دلیل به ناچار مجبور به عدم برگزاری آن می‌شوند.

۷- باید بپذیریم که همکاری‌های بین‌المللی و دعوت از اساتید و متخصصین خارجی در شرایط موجود و... واقعا کار ساده‌ای نیست، آن هم در حوزه‌ی علوم اجتماعی (آن هم رشته انسان‌شناسی که در کشور ما مدعیان گوناگون و خاص خودش را دارد!) که اگر انجام نشود از امتیازمان کسر می‌شود؟! آیا این شکل امتیازدهی عادلانه است؟

۸- بارها گفته شده اگر ارزیابی هم قرار است انجام شود بایستی بر اساس امکانات، شرایط و تازه آن هم از نوع کیفی آن باشد و نه کمی! که در غیر این صورت نتیجه‌ای جز ترغیب عادات غلط و تخریب‌کننده نخواهد داشت! این روش نتیجه‌ای جز تبدیل کردن انجمن‌ها به موسساتی که صرفاً به دنبال انجام کارهای «پر تعداد نمایشی و غلط‌انداز» و یا بنگاه‌هایی شبیه به «مقاطع

کاری» و نه کارهایی که برای جامعه علمی کشور مفید باشد نخواهد داشت! آیا ایجاد چنین فشارهایی که فقط حس رقابت کاذب و نا کار آمد را تقویت می کند نتیجه دیگری هم می تواند داشته باشد؟ قطعاً این نوع فعالیتها صرفنظر از استثنائات، به نتایج سودمند نخواهد رسید و اگر هم برسد سطحی و زود گذر خواهد بود!

۹- سخن بسیار است و زمان کوتاه . تمام مطالب فوق الذکر بخشی از واقعیت های تلخی است که اکثر انجمن ها کم و بیش با آن روبه رو هستند و متأسفانه کسی به آنها توجه لازم نکرده است. در خاتمه بایستی به این نکته نیز اشاره کنم که قصد از نوشتن این مطالب، نه کم ارزش جلوه دادن زحمات کمیسیون انجمن های علمی کشور است و نه توجیه کمبودها و نقاط ضعف انجمن ها. بلکه تنها اشاره به نکات و نظرات متفاوتی است تا شاید بکارگیری آنها به حل مشکلات کمک نماید! آن چه مسلم است، اینست که هدف همه ی ما یکی است و آن هم همان «خدمت» به جامعه است و بس، منتهی هر کدام سوار بر مرکبی هستیم که راه خود را می رود و نه هر راهی که دیگران تعیین کنند. نه شما بایستی راه ما را بروید و نه ما راه شما را، چرا که نوع مسئولیت و کارمان یکی نیست و انجام وظایف هر کدام فوت و فن خاص خودش را می طلبد. نه ما و نه سایر همکاران این مجموعه چند صباحی بیش نخواهیم بود. ولی یادمان باشد که آیندگان قضاوت خواهند کرد! امیدوارم بتوانیم در برابر قضاوت آیندگان روسفید و سر بلند باشیم!

